

Kurs i vetenskapligt förhållningsätt för ST-läkare i Landstinget Blekinge, FoUST 2.0

Bakgrund

Socialstyrelsen har formulerat ett mål för alla blivande specialistläkare, att under sin utbildning: "Specialiseringstjänstgöring" (ST), utveckla sin vetenskapliga kompetens.

Enligt socialstyrelsen ska läkaren med specialistkompetens:

- uppvisa fördjupade kunskaper om medicinskt vetenskapliga metoder och etiska principer,
- kunna kritiskt granska och värdera medicinsk vetenskaplig information och
- uppvisa ett medicinskt vetenskapligt förhållningsätt till rutiner och arbetssätt i det dagliga arbetet.¹

Målet är inte främst att de ska bli vetenskapsproducenter eller forskare utan att deras kliniska förmåga ska förbättras genom ökad kunskap i att bedöma och använda nya forskningsrön och utvärderingar.

I ett delmål ställs krav på formell vetenskaplig kompetens och ett genomfört skriftligt arbete, vilket talar för att den kliniska tjänstgöringen och handledningen under specialiseringstjänstgöringen inte i tillräcklig utsträckning ger ST-läkaren denna kompetens. Kravet ställs trots att en del läkare, under grundutbildningen, genomfört vetenskapliga fördjupningsarbeten. Det vetenskapliga arbetet som genomfördes under grundutbildningen hade läkaren ofta små möjligheter att själv välja ämne eller inriktning. Klinisk relevans för framtida specialitet var inte heller aktuellt då.

Vetenskapligt paradigm och traditionellt använda vetenskapliga metoder varierar mellan olika medicinska specialiteter. Att vara t.ex. specialist inom opererande specialiteter innebär att man bör kunna ta del av en annan forskningstradition och andra studietyper jämfört med specialister inom tex klinisk kemi, röntgen, psykiatri eller allmänmedicin. Därför lägger Socialstyrelsen tyngd vid att ämnesvalet för det vetenskapliga arbetet ska vara kliniskt relevant.

FoUST-kursen, som är den kurs som ST-läkare i Landstinget Blekinge erbjuds, har genomgått en del förändringar. Till följd av de utvärderingar som gjorts kräver nu flera moment i utbildningen inte obligatorisk närvaro. Tid för egenarbete, som tidigare ingått i kursschemat, får nu adepten själv arrangera, och tillsammans med sin handledare på kliniken diskutera dess omfattning. Tidsramen för kursen är cirka tre månader.

Målgrupp

Kursen vänder sig i första hand till läkare under ST, men även andra professioner verksamma inom vården med intresse för eller behov av att utveckla ett mer vetenskapligt syn- och förhållningsätt är välkomna att söka kursen.

¹ Socialstyrelsen: Läkarnas specialiseringstjänstgöring – Målbeskrivningar 2015

Syfte och målsättning

Syftet med kursen är att adepten ska kunna förhålla sig kritiskt och vetenskapligt till information och metoder som används i det kliniska arbetet. Det innebär att ST-läkaren ska bli en **kritisk konsument** av vetenskapliga rön för att kunna använda dessa i det dagliga patientarbetet.

Kunskapsmålet är att ST-läkaren efter avslutad kurs ska kunna söka, läsa, granska, tolka, värdera och använda existerande medicinsk kunskap, eller kunna konstatera att aktuell kunskap saknas eller är ofullständig.

Det konkreta målet för ST-läkarna som genomgår kursen är att deltagaren, ska uppfylla Socialstyrelsens krav på kurs under ST för **delmål a5 "Medicinsk vetenskap"**. Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdas av kursledare eller handledare, efter genomförd och godkänd kurs.

Efter genomgången utbildning ska deltagaren kunna:

- formulera en problemställning, med utgångspunkt i sin yrkesverksamhet,
- kunna visa på den kunskap, eller avsaknad av kunskap, som finns kring problemställningen,
- genomföra en systematisk litteratursökning för att belysa problemställningen,
- tolka resultaten av litteratursökningen,
- kunna värdera eventuella organisatoriska, ekonomiska och etiska konsekvenser av att ändra rådande praxis, genom att nyttja kunskaper du förvärvat genom litteratursökning,
- förmedla resultatet av litteraturgenomgången och av övriga utvärderingar till andra inom vården,
- upprätta en projektplan innehållande relevanta delar för ett ST-arbete och delta vid ett opponentskap.

Obligatoriska seminarier

Grunden för FoUST 2.0 är de obligatoriska seminarierna och föreläsningar som ges i kursen. Dessa leds av disputerade medarbetare. Varje seminarium har ett specifikt fokus. Adepternas arbete bedöms vid varje moment och för att kunna delta i nästkommande seminarium krävs att tidigare moment är genomförda och bedömda.

Under de fem seminarierna ges kontinuerlig vetenskaplig handledning. Vid handledningen ges konstruktiv kritik och förbättringsförslag på inlämnade moment. Diskussionerna och reflektionerna som sker vid seminarierna är viktiga i adeptens process för att kunna planera sitt vetenskapliga arbete.

1. Idéseminarium

Under detta ska adepten avgränsa ett område för sitt vetenskapliga arbete

2. Forskningsfråga

Under detta seminarium ska adepten formulera en klinisk relevant, fokuserad, medicinsk vetenskaplig fråga.

3. Projektplan

Under detta seminarium ska adepten ha skrivit en grundstomme till projektplan.

4. Projektplan och Abstract

Under detta ska adepten ha skrivit en kort sammanfattning, ett Abstract, av sitt projekt, lämpligt att sända till t.ex. en vetenskaplig sammankomst för presentation. Projektplanen ska nu vara mera utvecklad innehållsmässigt och i princip klar att gå vidare till för en etisk bedömning och eventuell anslagsansökan.

5. Projektplan och Presentation - Kursavslutning

Projektplanen ska nu vara helt klar innehållsmässigt och i en sådan form att den ska kunna diskuteras, med en statistiker efter kursavslut, för vidare handledning inför eventuellt kommande projektarbete. Vid kursavslutningen ska adepten genomföra en kort presentation, baserat på poster eller presentation (t.ex. med PowerPoint eller annat presentationsprogram) inför handledare och deltagare. Adepten ska dessutom bedöma två kollegors projektplan och delta i opponeringen av dessa vid seminariet. Vid detta tillfälle får adepten kommentarer även från handledare. Bedömningen baseras både på egen presentation och på förmågan att kunna ge konstruktiv feed-back vid opponeringen.

Föreläsningar

Föreläsningar genomförs i Kompetenscentrums lokaler (Karlskrona) och omfattar i allmänhet 1½-2 timmar.

- Vetenskapsteori
- Forskningsetik
- Litteratursökning
- Kritisk granskning av medicinsk litteratur
- EBM-grundbegrepp
- Evidensbaserad Medicin
- Kvantitativa metoder
- Kvalitativa metoder
- Statistik
- Att skriva
- Att forska i vardagen
- Ev önskeföreläsning

Det finns utrymme för en kompletterande föreläsning enligt deltagarnas önskemål. Vi undersöker även möjligheten att digitalisera vissa delar av kursmomenten för att öka möjlighet till deltagande.

Seminarier

I kursen ingår två seminarier och fyra tillfällen med studiegrupper.

1. Effektiv informationssökning i medicinska databaser

Fyra-timmars seminarium för att söka evidensbaserat i medicinska databaser, t.ex. Medline och Embase. Innehållet i seminariet består av att:

- välja och använda olika databaser
- välja och använda olika sökmotorer
- använda MeSH-termer, limits och Booleska operatörer.
- lägga upp och spara en sökhistorik
- använda referenshanteringsprogram, t.ex. RefWorks EndNote

Tiden används för genomgång och demonstration samt egen sökning, både med didaktiska exempel och i enlighet med din egen forskningsfråga.

Plats: Lärcentrum på Medicinska biblioteket på Blekinge Kompetenscentrum Karlskrona.

2. Att kritiskt läsa vetenskapliga artiklar

En viktig aspekt för utbildningen är att kritiskt kunna läsa och granska vetenskaplig litteratur; systematiska litteraturöversikter, riktlinjer och vårdprogram samt originalartiklar (empiriska studier). Innehållet är baserat på ett av grundstegen i Evidensbaserad vård och är en del i Evidence-based Medicine.

Detta seminarium genomförs som ett **två-dagars seminarium**. I innehållet utgår från smågruppsbaserad pedagogik med grupper på 10 personer som gemensamt tränar att kritiskt granska vetenskapliga artiklar. Genomgång om centrala begrepp för kritisk granskning sker gemensamt i grupp. I seminariet ingår också att granska en artikel självständigt för att sedan presentera sin granskning och artikel i storgrupp.

Under seminariet går vi igenom kritisk granskning av artiklar med olika studiedesigner: Systematiska litteraturöversikter (Systematic Reviews), randomiserade kontrollerade studier, kvalitativa undersökningar, kohort, fall-kontrollstudier samt studier av diagnostiska test. Metodiken för granskningen är hämtad från Centre of Evidence-based Medicine i Oxford och de checklistor som används (CASP; Critical Appraisal Skills Program) är vedertagna inom medicinskt vetenskapliga sammanhang.

Plats: Blekinge kompetenscentrum, Karlskrona

3. Studiegrupper

Vid **fyra halvdagstillfällen** har adepten möjlighet att i grupper om 3-5 personer, under ledning av handledare från Kompetenscentrum, arbeta tillsammans med de egna projekten. I studiegrupperna förväntas adepten vara aktiv och förberedd med problem som han/hon vill diskutera vid de olika tillfällena.

Dokumentportfölj

Under kursen ska adepten skicka in sex dokument till kursledningen för bedömning:

- Projektplan
- Abstract
- Referenslista
- Sökhistorik
- Artikel och ifyllt granskningsprotokoll
- Arbetsblad EBM

Godkännande

För godkännande krävs

närvaro på de fem obligatoriska seminarierna, dokumentportfölj innehållande de sex dokumenten som nämns ovan.

Handledaren i kursen ger kommentarer och bedömer inkomna dokument utifrån vetenskaplig nivå men det är handledaren på kliniken som godkänner arbetet (projektplanen). Hon/han ska inneha specialistkompetens inom det område som arbetet avser samt ha genomgått handledarutbildning. Handledaren på kliniken behöver inte ha någon särskild vetenskaplig examen.

Saknas närvaro eller kan dokumentportfölj ej bedömas, hänvisas adepten till att komplettera detta vid nästa tillfälle då kursen anordnas.

Genomförande

Introduktion

En introduktion "Öppen Presentation av FoUST 2.0" genomförs under vecka 24, 2017 på Blekinge Kompetenscentrum. Under introduktionen presenteras innehåll och förväntningar i kursen. ST-handledare och övriga intresserade som har möjlighet, är välkomna att delta.

Plats

Kursen genomförs på Blekinge Kompetenscentrum i Karlskrona om inte annat anges.

Tid

Utbildningen genomförs under cirka tre månader. Schema för seminarierum och de olika momenten publiceras så snart de fastslagits och minst två månader i förväg.

Antal platser

Kursen har plats för 20 deltagare. Vid fler än 20 anmälningar sker urval i samråd med studierektorer för ST-utbildningen.

Kursen består av

- 5 obligatoriska seminarier med handledning i grupp (4 halvdagar och en heldag) motsvarande 24 timmar
- föreläsningar 10-12 tillfällen 2 timmar
- 3 seminarier:
 - litteratursökning, 4 timmar
 - att kritiskt läsa vetenskapliga artiklar, 2 dagar
 - studiegrupper, max 4 halvdagar

Personlig anpassning

De tre seminarierna (litteratursökning, kritisk läsning av artiklar och studiegrupper) som ingår i kursen är inte obligatoriska men innehåller de moment som är viktiga att ta del av för att kunna genomföra en välskriven och genomförbar projektplan. Eftersom de tre seminarier är frivilliga, utefter individuella behov, förväntas att deltagaren är aktiv i och förberedd inför dessa moment. Anmälan till de tre seminarierna: Litteratursökning, Att kritiskt läsa artiklar och Studiegrupp krävs.

Egenarbete

Uppskattad tid för egenarbete beräknas till 50 timmar. Tiden som du planerar att använda för att genomföra utbildningen diskuterar du med din handledare på kliniken.

Kostnad

Kostnad för kurs är 17 000 kronor per deltagare.

Anmälan

Intresseanmälan lämnas via Kursportalen som du hittar på landstingets intranät senast xxxxx. Ett godkännande för deltagande från respektive verksamhetschef krävs före du anmäler dig. Bekräftelse på att du kommit med på kursen ges snarast efter uttagning. Anmälan till seminarierna och studiegrupperna görs löpande under kursen.

Utvärdering

Utvärdering sker fortlöpande för att ge möjlighet till att utveckla och förbättra kursen och dess innehåll.

Handledning av det kommande ST-arbetet

I kursen FoUST 2.0 får adepten handledning för att kunna planera och skriva en projektplan till ett ST-arbete.

I det kommande ST-arbete, efter avslutad kurs, rekommenderar de flesta specialistföreningar att ST-arbetet inklusive kurser omfattar motsvarande 10 veckors studier. ST-arbetet motsvarar då en omfattning och ett djup som motsvarar ett examensarbete på kandidatnivå.

Kompetenscentrum kan erbjuda enskild handledning eller handledning i grupp, av ett eventuellt kommande ST-arbete som baseras på en vetenskaplig metod. Handledning genomförs då av personer med vetenskaplig kompetens inom olika områden/specialiteter (max 10 timmar). Kompetenscentrum erbjuder även handledning i statistik (max 8 timmar). Vetenskaplig såväl som statistisk handledning erbjuds mot ersättning (2 timmar för varje utförd timma) med faktisk kostnad. ST-arbetet ingår således inte som en del i kursen FoUST 2.0 och handledningen som utförs av personal vid Blekinge kompetenscentrum erbjuds som en tjänst vid ett kommande ST-arbete.